

Prima jumătate a veacului al XIX-lea a fost marcată de pătrunderea tot mai accelerată (în special în rândurile bogaților vremii) a modului de viață apusean, atât în ceea ce privește viața socială, cât și în cel al construcțiilor civile, particulare și publice, înălțate în stilul arhitecturii neoclasică, cu nuanțe eclectică și romantice. Astfel, pe tot cuprinsul Țării Românești aristocrația cu sânge albastru și marea burghezie în plină ascensiune și-au zidit locuințe noi care aveau menirea să oglindească nu numai starea materială a proprietarilor, ci și statutul lor social.

Timp de multe decenii, în saloanele acestor reședințe, decorate în gustul epocii, cu mobilier adus din occident, s-a desfășurat o viață mondenă în care luxul și fastul claselor dominante era în contrast cu pauperitatea ce se întindea dincolo de porțile palatelor și caselor înaltei societăți: de cele mai multe ori locuințele nobiliare se învecinau cu maghernițele sărăcimii, o caracteristică definitorie a târgurilor Valahiei și în special a capitalei acesteia. De exemplu, chiar și în anul 1866 Palatul domnesc, în care a fost găzduit principele Carol I, se învecina cu un sălaș țigănesc, iar după 1877, peste drum de clădirea Academiei (Universitatea de astăzi), lipit de parcul Palatului Suțu, încă mai dăinuiau două case cu aspect rural, având prispă și acoperiș de șindrilă.

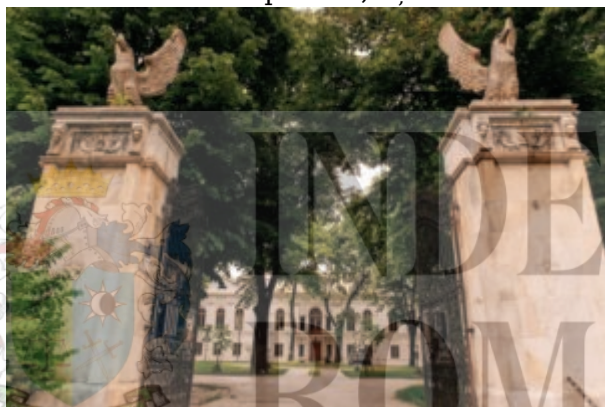
Una dintre cele mai vechi case ridicate în stil neoclasic din București a fost cea a marelui logofăt Dinicu Golescu, între anii 1812-1815, care, începând cu anul 1859 a devenit reședința domnitorilor Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) și a lui Carol I (1866- 1914). În aceeași perioadă au mai fost construite multe alte locuințe particulare, între ele unele existând și astăzi, cum ar fi: Casa Lenș-Vernescu de pe podul Mogoșoaiei (acum Calea Victoriei) în 1820, Casa Romanit (actualul Muzeu al Colectiilor de Artă), Casa Grădișteanu-Fălcoianu (1812-1820) de pe Podul Calicilor (fostă Calea Rahovei, actualmente strada George Georgescu), unde ființează de câteva decenii un comisariat militar, Palatul Suțu (1833- 1835) din Piața Universității, începând cu anul 1956 Muzeul de Istorie al orașului București, Palatul Știrbey (1833-1835) de pe Calea Victoriei, acum părăsit, casa prințesei Cleopatra Trubetzkoj, tot pe Calea Victoriei, astăzi Centrul de Cercetări Fonetice și Dialectologice al Academiei Române, Casa Scarlat Krețulescu, construită de Alexandru Villara în 1839 din bulevardul Dacia, pentru o perioadă găzduind Muzeul Literaturii Române, Casa general George Manu, zidită de Alecu Florescu în 1843, vizavi de casa Vernescu, precum și altele mai puțin importante ce au aparținut unor târgoveți bogați.

Tot în timpurile acelea, unii reprezentanți ai marii boierimi valahe au înălțat câteva reședințe de țară la moșiile lor din apropierea Bucureștilor, care astăzi se află pe cuprinsul orașului. Dintre ele mai supraviețuiesc Palatul Ghica-Tei (1822), ridicat pe temeliiile unei case mai vechi a familiei Ghica, situat pe strada Doamna Ghica, la marginea lacului Tei, și conacul Belvedere, zidit de Dinicu Golescu între anii 1814-1820 (Strada Țibleş, numărul 64, nu departe de Podul Grant). Se numește Belvedere

datorită frumoasei priveliști spre valea și lunca Dâmboviței, oferită în trecut din turnul clădirii. Desigur, afirmațiile noastre cu privire la rafinamentul unui ospăț boieresc din Valahia acelor vremuri ar părea hazardate și neverosimile pentru oamenii mai puțin cunoscători dacă nu ar fi rămas până în zilele noastre mărturii ale unor călători străini care au vizitat spațiul românesc în prima jumătate a secolului XIX.

Unul dintre aceștia, Adolf Joanne scria în 1846 următoarele: Un sfert de oră mai târziu, (S.B.) era introdus într-un salon imens, în care, ca într-o seră, flori dintre cele mai rare și arbuști exotici fremătau de la curentul unui ventilator invizibil. În aer pluteau parfumuri îmbătătoare. Tufe scunde de begonia, miosotis, cactus, caprifoi, mirt, rodie, iasomie serveau drept leagăn pentru nenumăratele păsărele domesticate - colibri, botgroși, grauri, ciocroșii, kirți ș.a. - care ciripeau zburând din creangă-n creangă. Doi albanezi, în costume scumpe, deschideau ușa fiecărui nou-venit, închizând-o în urma lui. Boierii trăgeau din ciubuce, tolăniți pe divane. Retrase în colțul salonului, fetele vorbeau franțuzește, în timp ce femeile elegante discutau despre moda zilei. La ora opt, cinci robi, cu ibrice din argint masiv, se apropiară agale. Aceste ibrice, pline cu apă de trandafiri și esență de aloe, erau destinate spălării pe mâini. Alți cinci robi veneau la oarecare distanță în urma lor, întinzând musafirilor ștergere de in de Crimeea, de cea mai bună calitate, lucrate cu fir de aur și mătase. Imediat după asta, ușile s-au deschis și toată lumea s-a ridicat în picioare.

La doamna D., recunoscută pentru simplitatea vieții ei de fiecare zi, totul era de o măreție regală atunci când primea oaspeți. În acea zi, sufrageria era luminată de 300 de lumânări roz de Leopoldstadt cei 52 de meseni se așezară în jurul unei mese acoperite cu argintărie și cristaluri, care scliceau ca tot atâtea pietre prețioase și diamante. Masa se servea după obiceiul franțuzesc, cu singura diferență că se începea cu salată și se termina cu consommé. Bucătarul prințesei a vrut să se întrecă pe el însuși: Meilschpeisen produs de patiserie ușoară care semăna cu clătitele noastre, sarmale din carne prăjită înfășurate în frunză de viță de vie tânără, prune afumate date prin unt, ouă crude pregătite în vin, berbec cu dulceață, la sfârșit, salată cu pește, totul era cu adevărat savuros.

Vinul de Cipru și Melin, de Naxos și Tokay, șampania și Bordeaux-ul curgeau în valuri. Spre mijlocul dineului, s-a servit vin de Malaga. În sfârșit, sosi caviarul negru și caviarul alb, brânză excelentă

preparată cu icre de sturion. Cât despre desert, aici chiar că au contribuit, cu produsele lor, cele cinci colțuri ale lumii. Iar în tot acest timp, un valet stătea în spatele fiecărui mesean, alungând muștele, țânțarii și alte insecte, cu un evantai. În legătură cu plimbările la Șosea din perioada verii, același autor sublinia că: Plimbarea se face cu trăsura sau călare, iar Băneasa, Herăstrău, Colentina sunt un fel de Champ-Elysées al Bucureștiului. Nimic nu egalează luxul trăsurilor; nu există boier cât de modest, fie chiar și un burghez mărunț, care să nu-și dorească o trăsură în stare să rivalizeze prin formă și strălucire cu cea a prietenilor sau a vecinilor.

Despre același obicei, un alt străin, poposit pe meleagurile noastre în anul 1835, M. Cochelet, își arăta uimirea față de mulțimea trăsurilor și eleganța pasagerilor autohtoni: La intrarea în București, mă aștepta un spectacol cu totul diferit. Era într-o duminică, pe la ora plimbării, când o mulțime de trăsuri vieneze străbăteau, în ambele sensuri, străzile murdare; trăsurile erau pline de femei frumoase și tinere, îmbrăcate elegant, după moda pariziană, căreia crema societății din lumea întreaga îi plătește un greu tribut. Doamnele erau însoțite de numeroși tineri și ei în haine europene. Te puteai crede într-o mare capitală europeană, dacă n-ar fi fost atât de șocant contrastul între lux și mizerie.

Bineînțeles, conversațiile lumii bune (și chiar mai puțin bune) se făceau exclusiv în limba franceză, așa cum scrie în amintirile sale de călătorie SaintMarc Girardin în anul 1836: Mai este un aspect pe care nu vreau să-l neglijez: largă folosire a limbii noastre. În aceste două orașe (București și Iași n.a.) alături de limbile turcă, rusă și germană, se vorbește franceza ca la Bruxelles, și, aș îndrăzni să afirm, chiar mai corect decât la Bruxelles. (...) Vă închipuiți ce bucurie simte un francez când întâlnește la gurile Dunării și atât de aproape de antica Tauridă, limba și obiceiurile de la Paris. Într-o seară - eram la Iași sau la București - plecat dintr-o casă unde discutasem numai în franceză, fără ca cel mai mic cuvânt să sune stângaci, m-am întrebat dacă nu cumva, printr-o baghetă magică, fusesem adus la Paris ca să-mi revin din starea de confuzie, a trebuit să dau ochii cu robi din vestibul și din curte. Pe lângă serate și dineuri (obișnuite în orice anotimp) precum și plimbările vara cu trăsurile la șosea, iarna era perioada balurilor, îndeosebi cele mascate.

Cu aceste veselnice prilejuri, doamnele și domnișoarele protipendadei Valahiei își etalau eleganțele rochii de bal confecționate la Paris (nimic nou sub soare!), sau în atelierelor modistelor autohtone. Bineînțeles, toate reprezentantele "sexului frumos", de la cele mai tinere până la venerabilele boieroaițe trecute chiar și de a treia tinerețe, nu scăpau ocazia de a se împodobi cu giuvaere moștenite din generație în generație și păstrate în sipețe ascunse în tainițe ferite de ochii străinilor. Afișarea luxului și fastului în saloanele înaltei societăți românești era obligatorie pentru a impune și a sublinia statutul social și bogăția participanților la astfel de "zaiafeturi".

Lesne ne putem imagina cum arăta o "sindrofie" de altă dată organizată în noile case și palate boierești, zidite după tipic occidental în primele decenii ale veacului, în timpul mohorâtelor seri și nopți de iarnă: echipaje luxoase (trăsuri sau sănii, după capriciile vremii) aduceau la peroane, rând pe rând, invitații încotoșmănați în blănuri scumpe. Valeți stilați îi ajutau pe musafiri la coborâtul din atelaje, deschizându-le apoi ușile antreurilor pentru a-i invita în saloanele destinate petrecerii. Încăperile vaste străluceau în lumina sfeșnicelor și candelabrelor în care erau fixate sute de lumânări de ceară parfumată, ale căror flăcări erau reverberate de uriașele oglinzi cu rame aurite, de țurțurii de cristal ai plafonierelor, de argintul și porțelanurile veselei și, deloc în ultimul rând, de pietrele prețioase ale doamnelor.

Bărbații civili, înveșmântați cu haine de gală (obligatoriu fracul, vesta și papillonul alb, cămăși cu plastron, impecabil scrobite, joben clac, pantofi de lac, mănuși și bastoane cu mâner de argint sau fildeș), se plimbau solemn sau formau grupuri prin colțurile saloanelor. Însă, domnișoarele (în special cele nobile) și doamnele erau impresionate de costumele militare de înaltă ținută, înzorzionate din abundență cu fireturi, ciucuri, epoleți și medalii aurite. Iată ce scria despre acest aspect Ulysse de Marsillac în "Guide du voyageur à Bucarest" din 1877: Ceea ce deosebește balurile din București este marele lux pe care îl etalează femeile și mulțimea de uniforme și decorații. De cele mai multe ori, chiar și după mijlocul secolului, unii boieri bătrâni, credincioși vechilor tradiții fanariote, refuzau cu îndărătnicie noile straie occidentale, purtându-le încă pe cele orientale, așa după cum vedem într-o gravură de Charles Doussault din 1843, realizată cu prilejul unei recepții oferite de marele ban Barbu D. Știrbey, în palatul său de pe Podul Mogoșoaiei (existent și astăzi), cu ocazia vizitei prințului Albert al Prusiei în Țara Românească.

Bufetul rece sau ospățul (supeul) de după miezul nopții ofereau un alt nimerit prilej gazdelor de a demonstra nu numai bogăția materială, ci îndeosebi rafinamentul culinar datorat măiestriei bucătarilor, cei mai mulți aduși din Franța. Scriitorul-prinț Ion Ghica, în scrierile sale a descris în imagini vii un bal la curtea domnească a principelui Grigore Ghica, petrecut în iarna anului 1827: În sala de bal, vodă, îmbrăcat cu giubea albă, hanger de briliante la brâu, ședea în mijlocul sofalei între ferestre, rezemat de perne, cu gușiumanul de samur, cu funda albă cam pe frunte și cu mâinile încleștate la ceafă. (...) Într-o odaie care da în sala de bal era întinsă o masă mare cât ținea odaia, plină cu tot felul de zaharicale și cofeturi, castane fierte în zahăr, lisă de chitră, praline, acadele, cofeturi cu răvașe franțuzești și caramelle cu plesnitori, servite musafirilor de vestitul becier Antonachi Borelli, ajutat de copiii lui mari și mici și de Momolo.

Bufetul era toată seara asediat, mereu plin și mereu gol ca butea Danaidelor, de la care cucoanele și boierii, după ce mâncau cu prisos, apoi mai luau și în basmale ca să ducă copiilor acasă. Pân colțurile odăiei câteva mescioare la cari se servea boierilor ponciuri. În sala cea mare servitorii cu tavele ofereau limonadă și orangeadă, începând totdeauna de la mijlocul sofalei. Tot în acele vremuri vechi s-au mai îndătinat și petrecerile în aer liber (celebrele garden-party-uri importate din insulele britanice), organizate fie în parcurile palatelor din marile orașe, fie la țară, la conacele și castelele boierilor. O lume uitată, a eleganței, a bunelor maniere (uitate astăzi!), a respectabilității și a educației alese, o lume de mult apusă și fără de întoarcere!

Pentru a dovedi cele afirmate mai sus mă voi reîntoarce la vizita prințului Albert al Prusiei, immortalizată nu numai de gravorul Doussault, ci și de Adolphe Étienne Billecocq, unul dintre mulții călători ai primei jumătăți a veacului al XIX-lea prin spațiul românesc: Datorăm prieteniei noastre cu domnul Doussault desenul frumos care reprezintă marele bal dat cu acest prilej // la prințul domnitor al Țării Românești. Publicul nostru poate să admire costumele asiatice și europene, strălucirea culorilor și a luminilor și va putea spune dacă este posibil să-ți imaginezi un tablou mai bogat și mai

variat;

și totuși iată punctul slab al artei (...) pentru că este neputincioasă să redea detaliile încântătoare ale chipului, eleganța și șarmul manierelor, strălucirea și finețea limbajului atâtor doamne românce. (...) vorbind toate limbile Europei, făcând să contribuie la somptuozitatea podoabelor lor produse din întreaga lume, fără a le uita pe cele din Paris, care sunt prin noutatea, strălucirea și prospețimea lor în primele rafturi ale magazinelor din București, nimic nu egalează în Europa spectacolul remarcabil oferit, într-o mare zi de sărbătoare la Curtea domnitorilor români, de către doamnele din înalta societate. Și asta se întâmpla acum aproape două veacuri în capitala unui mic principat situat la gurile Dunării, la granița a două civilizații.

Petru Vintilă Jr.